

Nettverkssamling

Mestringsstrategier og motstand

Narvik

14. og 15. desember 2011

- ❑ Handler elever som de gjør fordi de **er** vanskelige, **-er** frekke, **--er** ondsinnede, **-er** late, **-er** aggressive? **-er tilbaketrukket?** -osv.?

ELLER

- ❑ Handler de som de gjør fordi de kanskje **har** det vanskelig:
 - hjemme? - på skolen? - i klassen? - i fritiden?
- ❑ Svært ofte handler de vanskeligste elevene som de gjør, nettopp fordi de har det så vanskelig. En stadig bekreftelse på hvor umulige de er, og hvor lite de er ønsket i skolen, gjør det ikke lettere å fungere.
 - Heftig temperament gjør at de ofte kommer i situasjoner / samspill der de blir frustrerte, f.eks. når voksne moraliserer eller inntar en autoritær rolle.
- ❑ Vil din forståelse ha konsekvenser for hva du sier og gjør i situasjoner med eleven? For deg? For eleven? For dere begge to?

Lærer ser, - og tolker?:

Oppmerksomhets-
vansker

For store
utfordringer

Utsatt for
mobbing

For lite
utfordringer

For høye
krav

Føler
seg
oversett

Kritiseres
ofte/trigges
av lærer

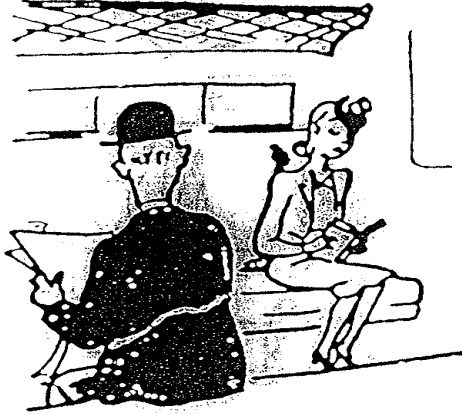
Lærer blir
autoritær når
eleven viser
motstand

- * Urolig
- * «Rastløs»
- * Utfordrende
- * «Aggressiv»
- * «Usynlig»
- * «Giddesløs»
- * «Går lett lei»
- * «Følger dårlig med i timene»
- * «Ikke motivert»
- * Slår medelev
- * Tar ikke boka opp av sekken
- * Kommer for sent til timen
- * Krangler med medelev utover i timen

Når det gjelder menneskelige fenomen, så er det ikke *hva* du ser, men *måten* du ser det på, som er avgjørende.

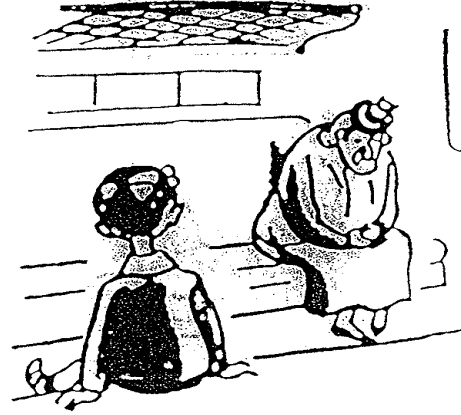
Eller en kan si: *hva* og *hvordan* jeg ser, sier noe om hvem **jeg er**. Observasjon er altså ikke bare mottakelse av inntrykk. Det er **samtidig å bringe noe fram**, - å gi noe form. Og i denne formgivningsprosessen blir observatørens holdning viktig.

Frk. A., som hr. S. ser
henne

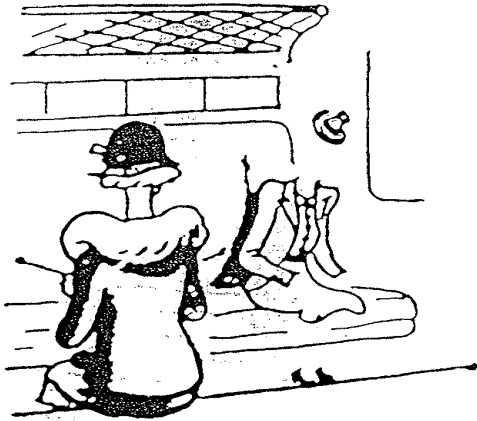

Frk. A., som hr. S. ser hende

Frk. A., som lille Svend ser henne

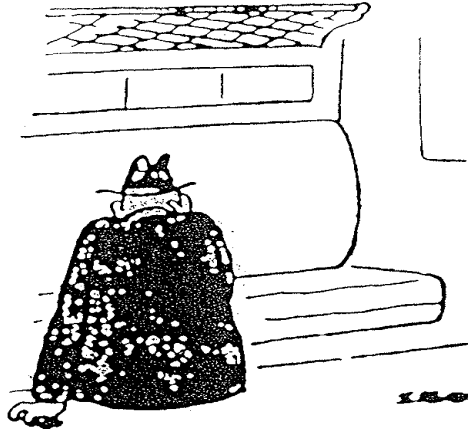
Frk. A., som lille Svend ser hende

Frk. A., som frk. B. ser hende

Frk. A., som frk. B. ser henne

Figur 3.

Frk. A., som hr. P. på vei til tan
lægen ser hende. (Eiter Punch)

Frk. A., som hr. P. på vei til
tannlegen ser henne

Niels Jørgen Bisgaard

lagttagelse –
psykologisk og pædagogisk

Sårbare barn

- * Et barn blir sårbart når det møter forventninger fra omgivelsene eller fra seg selv som det ikke kan innfri.
- * En av de vanligste forventningene et barn møter er at det skal opptre ”normalt”. Mange barn greier sjelden eller aldri å møte disse forventningene.
- * Barn som lever lenge i en sårbar situasjon utvikler mestringsstrategier som søker å redusere sårbarheten.
- * Eksempler?

Sårbare barn

- * Disse mestringsstrategiene blir sjelden forstått av omgivelsene, og møtes gjerne med tiltak som forsterker barnets sårbarhet og sosiale eksklusjon.
- * En inkluderende skole må utvikle begreper og forståelsesrammer som gjør det mulig å møte disse barna på en støttende måte.

(Torsten Stray, 2008)

Problematferd som mestringsstrategi

Innenfor en forståelse av at noe problematferd kan være rasjonelle handlinger, kan problematferd sees som en mestringsstrategi. Alle vil, gjennom mestringsstrategier, forsøke å mestre eller oppleve kontroll i de sosiale situasjoner vi befinner oss i.

Strategiene utvikles og læres over tid, og det er *følelsen* eller *opplevelsen* av å mestre som er det sentrale.

Stort sprik mellom skolens forventninger og krav og elevens egne skolefaglige og sosiale kompetanse kan føre til at elever utvikler forskjellige mestringsstrategier. (artikkel)

Mestringsstrategier:

- beskytte egen selvoppfatning
- beskytte seg mot nederlag

Utfordring i klassen som eleven ikke tror han mestrer:

To alternativer for eleven:

A) Det som forventes, at han forsøker å løse oppgaven.

Dilemma: jeg klarer ikke å løse oppgaven og avslører eller får bekreftet enda en gang at jeg ikke får til.

B) Anvende en handling som bidrar til at jeg slipper å vise eller erfare at jeg ikke mestrer. Jeg flytter oppmerksomheten over på noe annet. Strategien tjener sin hensikt og er derfor et forståelig valg.

En annen type uhensiktsmessig mestringsstrategi:

Eleven ønsker å oppnå eller mestre noe annet enn det læreren forventer.

Skolen er for elevene like mye en *sosial arena* som en *læringsarena*

(Fuglestad -93)

Sosiale relasjoner til jevnaldrende er svært viktig i utviklings- og læringssammenheng (Frønes -95) (Ungdomsforskning)

Derfor benyttes situasjonen i klasserommet til å forsøke å oppnå noe sosialt i forhold til klassekamerater eller bekrefte eller styrke sin sosiale posisjon.

- Eleven svarer lærer
- Eleven lager ablegøyer
- Eleven truer (lærer eller elev)
- Eleven stikker av
- Eleven slår

Handling

- Eleven «sover»
- Eleven nekter å svare
- Eleven lager bråk
- Eleven håner nerdene

Lærers
menneskesyn

Elev

Lærers
elevsyn

Mål, verdier, «intensjoner»:

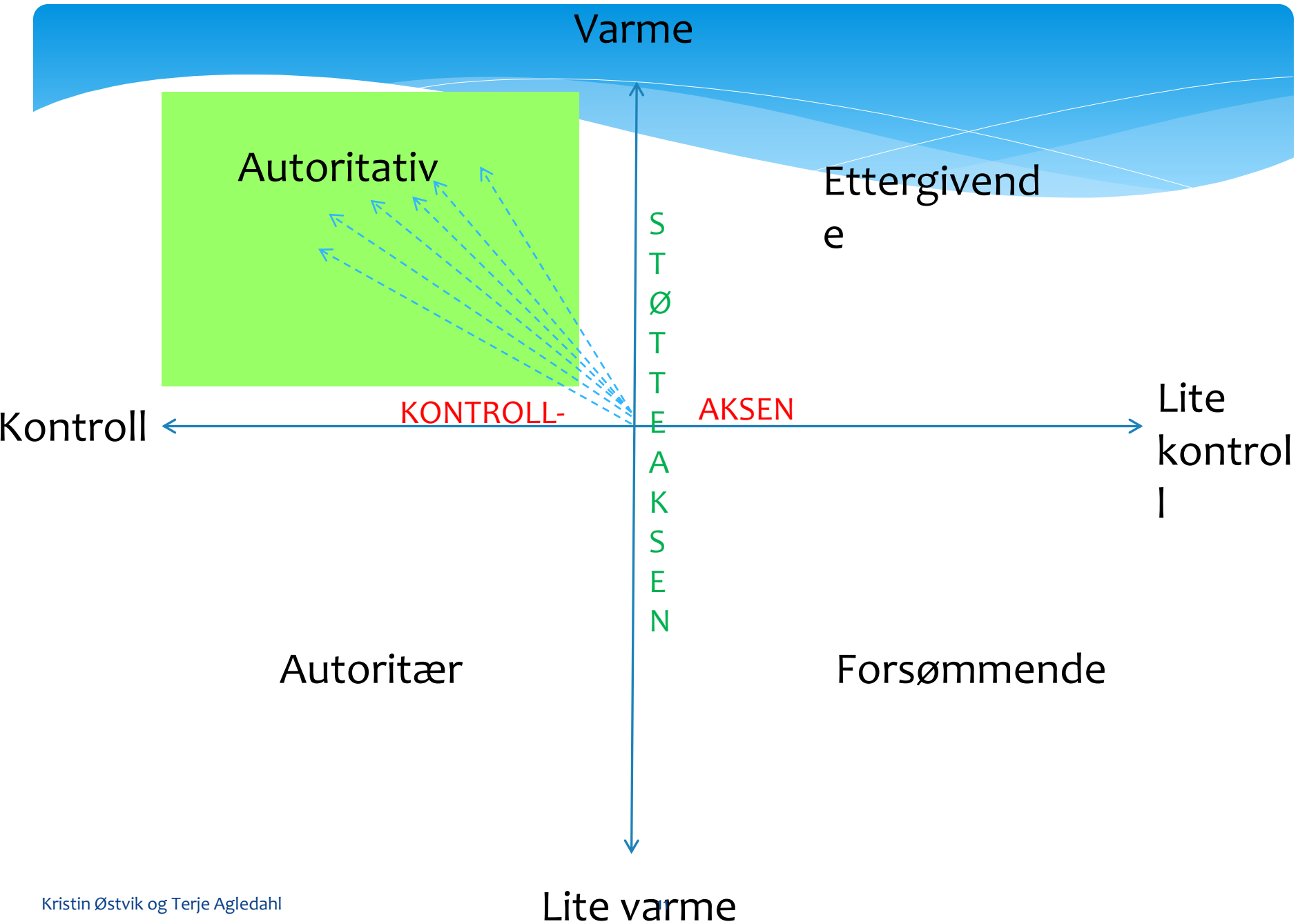
Gjør at eleven **velger** (ind. forutsetninger, f.eks. **temperament**) strategi eller utøver motstand for å gi seg selv **en følelse av å mestre** situasjonen ut fra hvordan han tolker den.

- Jeg må vekk herfra
- Jeg vil anerkjennes av (lærer eller elever?)
- Jeg er tøffest
- Viktigere å få respekt av noen i klassen enn av lærer

Virkelighetsoppfatning i ulike situasjoner:

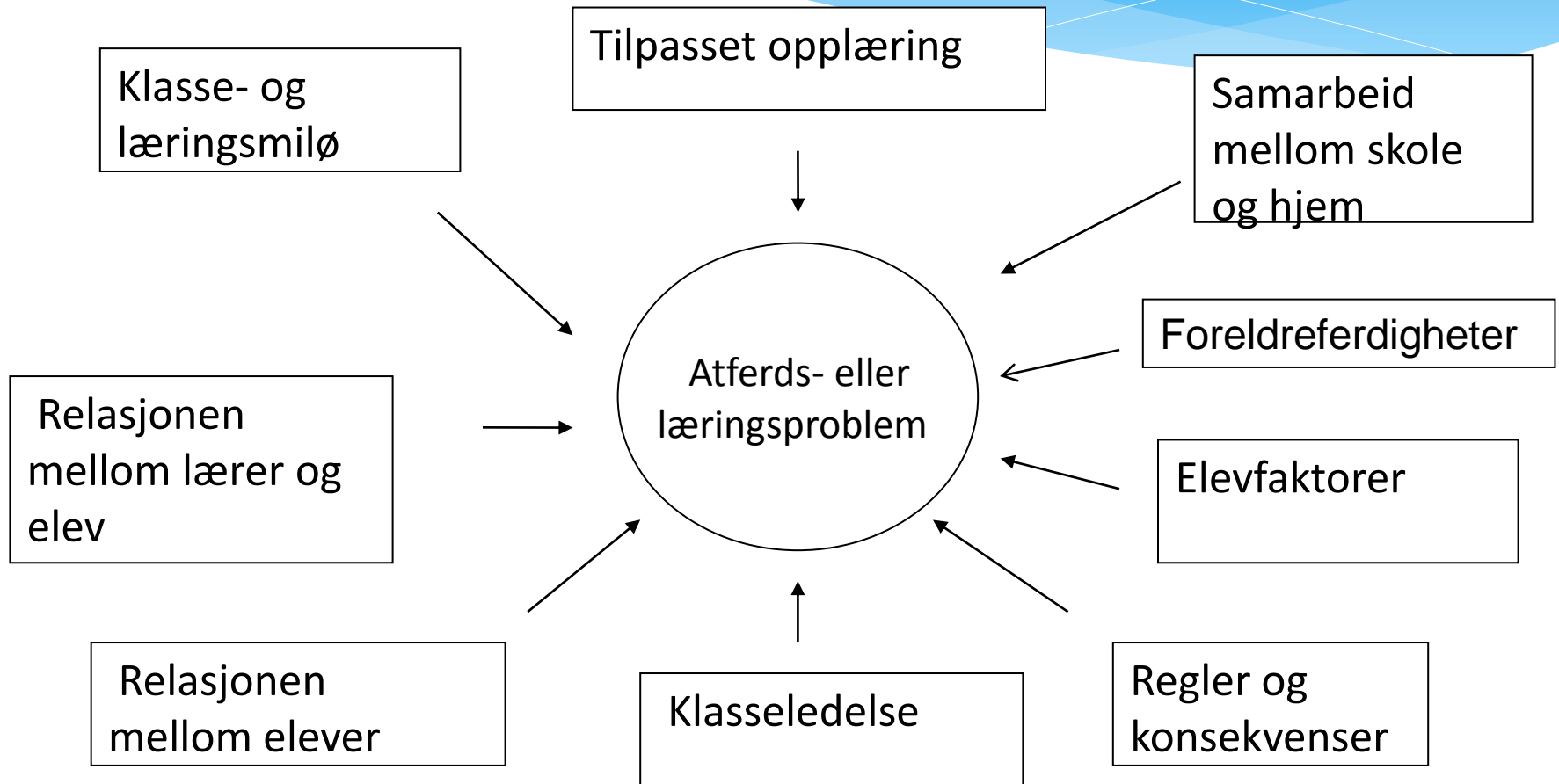
- Jeg er redd
- Her liker jeg meg
- Dette er spennende
- Læreren liker meg ikke
- Dette får jeg ikke til
- **Kjenner frustrasjon**
- Nå blir jeg snart «utdritti» av de andre
- Han sier det for å plage meg
- Læreren er urettferdig
- Jeg får alltid skylda
- Han tror ikke jeg kan lære noe

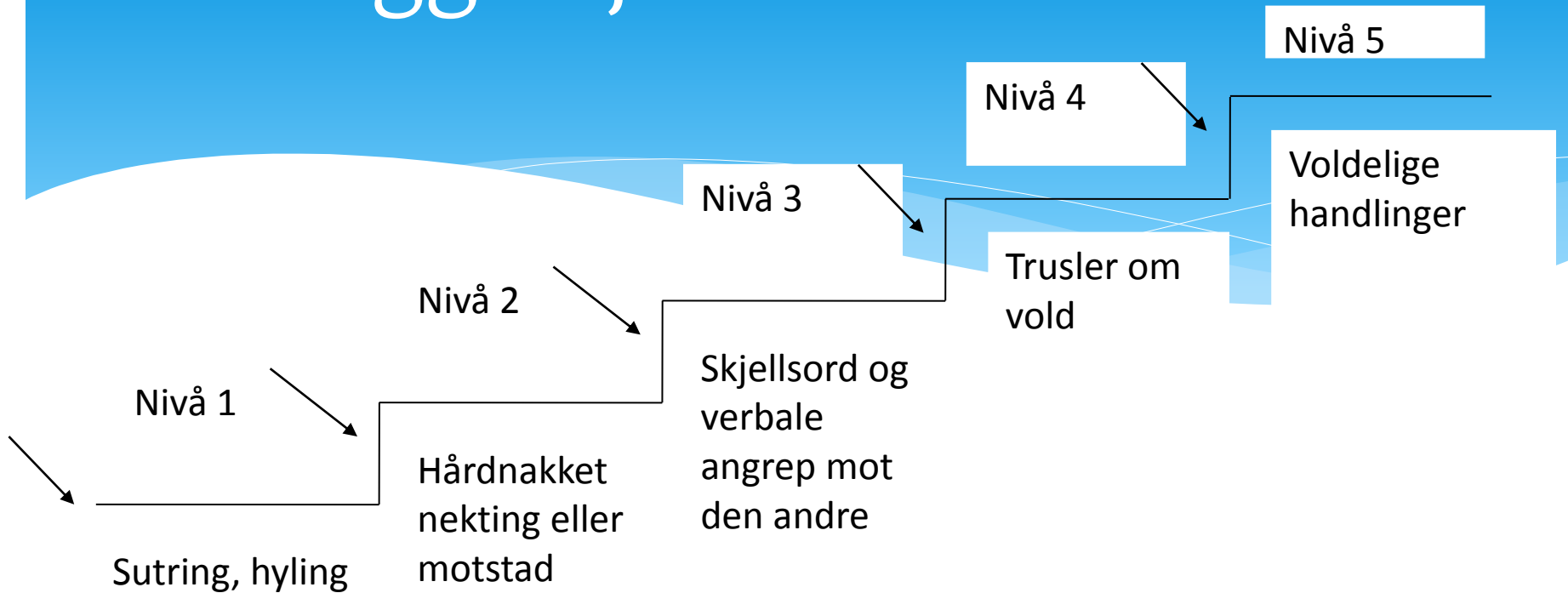
Hvordan være en autoritet/bygge kvalitet på relasjonen?

- Du har fått tillit fra elevene
 - Du er rettferdig
 - Du bidrar til trivsel i klassa
 - Du ser og anerkjenner den enkelte elev
 - Du tilrettelegger godt for læring
- Du har god kontroll og oversikt, og du gir gode beskjeder
- Du har positive følelser overfor alle elevene
- Du ser og roser det som er positivt i stor grad
- Du håndhever etablerte regler 100% uten å moralisere
- Du opptrer rolig
 - Du skiller dårlig oppførsel fra personlige angrep
 - Du er kjent med dine ømme punkter
 - Du er kjent med hvordan du selv trigger elevene
 - Du har lært følelsesmessig kontroll
- Du har klare og rimelig høye forventninger til elevene

Opprettholdende faktorumråder

Aggresjonens fem trinn

Noen lærere går inn i alle konflikter, det er ikke smart – en skal velge sine slag.:

«Det er ikke lov å drikke vann.»

«Jo, vann er sunt.»

Med glimt i øyet: «Vi tar en prat etter timen» (hadde han sagt det så hadde det ikke blitt noen konflikt), --- men i stedet fortsetter han:

«Du legger fra deg den flaska nå!».

«Det bestemmer ikke du» osv.

Episoden utarter og det ender med at eleven meldes for trusler mot lærer, utvisning i en dag osv. lærer har inntatt den autoritære rollen og blir mislikt.

Observasjon, f.eks. ved bruk av atferdsanalyse-skjema

Beskrivelse av hva som skjer rett forut for atferden, beskrivelse av selve atferden (verbalt og atferd), og beskrivelse av hva som skjer rett etter atferden

- * Per kommer rolig inn 5 min etter at timen har startet.
- * Lærer: ”Nå får du gå rett til plassen din og ta opp bøkene.”
- * Per stopper opp, snur seg og viser fingeren!
- * Lærer går mot Per og sier: ”Sånt vil jeg ikke ha noe av.”

- * 2 kamerater av Per begynner å fnise.
- * Per ser på dem og flirer mens han tar opp bøkene fra sekken.
- * Lærer: ”Dette er ikke noe å le av!”
- * Per: ”Du er en dårlig lærer – og det er det ikke bare jeg som mener!”
- * Lærer: ”Du eier ikke folkeskikk. Her er det jeg som bestemmer!”

- * Per: Slenger boken i gulvet og sier ”Du bestemmer ikke en forbanna dritt!”

- * Per blir sittende og kikker ned.
- * Lærer: ”Nå kan du gå ut og komme tilbake når du har lært å oppføre deg!”
- * Per går ut mens han sier: ”Du vil bare ha meg vekk!”

«FUNKSJONSANALYSE»

- * Per kommer rolig inn 5 min. etter at timen har startet.
- * Lærer: "Nå får du gå rett til plassen din og ta opp bøkene."
- * (Kunne sagt med et smil: så bra at du satte deg så fort på plassen din)
- * Per stopper opp, snur seg og viser fingeren!
- * Lærer går mot Per og sier: "Sånt vil jeg ikke ha noe av."

- * 2 kamerater av Per begynner å fnise.
- * Per ser på dem og flirer mens han ta opp bøkene fra sekken.
- * (Kunne lærer stoppet opptrappingen her?)
- * Lærer: "Dette er ikke noe å le av!"
- * Per: " Du er en dårlig lærer – og det er det ikke bare jeg som mener!"
- * Lærer: "Og du mangler folkeskikk. Her er det jeg som bestemmer!"

- * Per: Slenger boken i gulvet og sier "Du bestemmer ikke en forbanna dritt!"

- * Per blir sittende og kikker ned.
- * Lærer: "Nå kan du gå ut og komme tilbake når du har lært å oppføre deg!«
- * Per går ut mens han sier: "Du vil bare ha meg vekk!«

Hva kan elevens virkelighetsoppfatning være i denne situasjonen?